

Geriatría

az időskor gyógyászata

egyetemi tankönyv

s z e r k e s z t e t t e

Székács Béla

Semmelweis Kiadó

www.semmelweiskiado.hu

B u d a p e s t , 2 0 0 5

Tartalom

ELŐSZÓ	XXI	
I. SZEKCIÓ	Az időskor általános kérdései	1
1. fejezet	Időskor: demográfia, epidemiológia, szociológia <i>dr. Gabányi József – dr. Vértes László</i>	2
	1.1. Demográfia	2
	1.2. Epidemiológia	4
	1.3. Társadalmi-gazdasági összefüggések	4
2. fejezet	Az öregedés biológiai és élettani vonatkozásai. <i>dr. Lelbach Ádám – dr. Székács Béla</i>	7
	2.1. Az öregedés definíciója és tünetei	7
	2.2. Az öregedés kialakulásának elméletei	8
	2.3. A szabad gyökök és az öregedés	8
	2.4. A mitochondriumok és az öregedés	9
	2.5. A dezoxiribonukleinsav (DNS) és az öregedés	9
	2.6. A proteinek, a nem enzimatis glükóziláció (glikáció) és az öregedés	10
	2.7. A telomerek és az öregedés	10
	2.8. Az endokrin rendszer és az öregedés	11
	2.9. Az immunrendszer és az öregedés	11
	2.10. Toxikus anyagok, kémiai „hulladékok” felhalmozódása és az öregedés	12
3. fejezet	A kötőszövet és támasztó szervrendszer fiziológiás öregedése. <i>dr. Lelbach Ádám – dr. Székács Béla</i>	14
	3.1. A kötőszövetek tulajdonságait befolyásoló faktorok az öregedés során	15
	3.2. Az ízületek időskori fiziológiás károsodása	16
	3.3. A csontok időskori fiziológiás károsodása.	17
4. fejezet	A szív és érrendszer fiziológiás öregedése <i>dr. Monos Emil – dr. Raffai Gábor – dr. Székács Béla</i>	18
	4.1. A vascularis rendszer rugalmasságának, szerkezetének és funkcióinak elváltozásai az életkor előrehaladtával	19
	4.2. A szív szöveti szerkezetének és funkcióinak változásai idősődő korban	20
	4.3. A vérkeringési rendszer szabályozásának változásai az öregedés során	21
	4.4. Következtetések	22
5. fejezet	Az öregedés neurobiológiája <i>dr. Németh Attila – dr. Székács Béla</i>	23
	5.1. A képzőanyagok elváltozásai	24
	5.2. Mikroszkópos elváltozások	24

6. fejezet	Anyagcsere- és táplálkozási zavarok az előrehaladott életkorban 27 <i>dr. Székács Béla – dr. Frigyk Anikó</i>
	6.1. A tápláltsági állapot felmérése 27
	6.2. Az anyagcsere és beviteli szükségletek fiziológiás változása időskorban 28
	6.3. A szomjúságérzet és az étvágy fiziológiás változása időskorban . . 29
	6.4. A korral járó anorexia 30
	6.5. Táplálkozási zavarok időskorban 30
7. fejezet	A folyadék- és elektrolit-háztartás zavarai időskorban 33 <i>dr. Székács Béla – dr. Frigyk Anikó</i>
	7.1. Dehydratio 33
	7.2. A nátriumháztartás zavarai 34
	7.3. A káliumháztartás zavarai 35
8. fejezet	Nemi funkciók az öregedő szervezetben 37 <i>dr. Magyar Zoltán – dr. Székács Béla</i>
	8.1. A férfiak szexuális változásai idősebb korban 38
	8.2. A nők szexuális változásai idősebb korban 38
	8.3. Kóros mérvű szexualitás időskorban intézetben 39
9. fejezet	Egészségmegtartás, az öregedés fékezése 40 <i>dr. Iván László</i>
	9.1. Az öregedés fékezésének kiemelhető szempontjai 42
10. fejezet	Az idős ember módosuló pszichoszociális és intrapszichés státusa, alkalmazkodási, beilleszkedési zavarai 45 <i>dr. Iván László</i>
	10.1. A személyiség kettős szerepe az idős ember életében: egészség-betegség? Esély-kockázat? 46
	10.2. A személyiség strukturálisan feltárható kockázati mintázatai, az MMPI, Brengelmann- és Taylor-féle vizsgáloétechnikák 47
	10.3. Ajánlás 48
11. fejezet	Betegségek jellemzői idős- és aggkorban: multimorbiditás, kórfolyamatok interakciói, regenerációs insufficiencia 49 <i>dr. Boga Bálint</i>
12. fejezet	Az időskor meghatározó kórfolyamatai 54 <i>dr. Székács Béla – dr. Ferenczy Gábor</i>
	12.1. Az agy megbetegedései 54
	12.2. Szem- és fülbetegségek 55
	12.3. Érendszeri elváltozások 55
	12.4. A 2-es típusú diabetes 55
	12.5. Osteoarthritis és osteoporosis 56
	12.6. A veseműködés időskori zavarai 56
	12.7. Daganatos megbetegedések 56
13. fejezet	A család, a társadalom feladatai az öregek segítésében és ellátásában . . 57 <i>dr. Iván László</i>
14. fejezet	Az egészségügyi és szociális ellátás határterületei időskorban; a rehabilitáció lehetőségei és határai 61 <i>dr. Gabányi József – dr. Vértes László</i>
	14.1. A dependens idősök ellátásának alapelvei 61
	14.2. A szociális ellátás rendszeréről 62
	14.3. A medikoszociális krízishelyzet időskorban 64
	14.4. A medikoszociális ellátás rendszerének ideális modellje 64
	14.5. A rehabilitáció lehetőségei és határai időskorban 65

II. SZEKCIÓ	Az idős betegek vizsgálata-gondozása: orvosi-jogi-etikai szempontok . . .	67
15. fejezet	A geriátriai állapotfelmérés alapjai <i>dr. Gabányi József</i>	68
	15.1. A geriátriai állapotfelmérés fogalma	68
	15.2. Mikor indokolt a geriátriai állapotfelmérés elvégzése?	69
	15.3. A geriátriai állapotfelmérés eszköztára	69
	15.4. A geriátriai állapotfelmérés hatása a terápiás ténykedésre	71
	15.5. Várható eredmények	71
16. fejezet	Anamnéziszfelvétel és fizikális vizsgálat <i>dr. Ferenczy Gábor – dr. Székács Béla</i>	72
	16.1. Anamnézis	73
	16.2. Fizikális vizsgálat.	74
17. fejezet	A terápia, a gyógyszerek megválasztásának sajátos szempontjai időskorban <i>dr. Ferenczy Gábor – dr. Székács Béla</i>	77
	17.1. Farmakokinetikai paraméterek módosulása időskorban	77
	17.2. Farmakodinamikai változások időskorban	80
18. fejezet	A terápiás compliance-t rontó tényezők <i>dr. Ferenczy Gábor</i>	81
19. fejezet	Az idős gyógyíthatatlan betegek palliatív ellátása <i>dr. Boga Bálint – dr. Vértes László</i>	83
	19.1. A gyógyíthatóság fogalma	83
	19.2. Palliatív kezelés	84
20. fejezet	Pszichológus az idős betegek ellátásában <i>dr. Pataky Ilona, dr. Baran Brigitta</i>	87
	20.1. Időskori neuropszichiátriai kórképek diagnosztikája és a neuropszichológiai szempontú kezelés	87
	20.2. Pszichoterápia	89
21. fejezet	Családorvosi feladatok a geriátriai betegek ellátásában <i>dr. Rurik Imre</i>	91
	21.1. Idős emberek a családorvosi praxisban	91
	21.2. Geriátriai sajátosságok a háziiorvosi munkában	92
	21.3. Idős tagok a családban	93
	21.4. Geriátriai beteg ápolása otthonában	93
22. fejezet	Idős személyek és betegek ellátásának joga, etikai útmutatója <i>dr. Sótonyi Gergely</i>	95
	22.1. Az egészségügy, az állampolgár és a jog	95
	22.2. Idős személy – etikai kérdések	100
	22.3. Idős személy – biztosítás kérdések	100
III. SZEKCIÓ	Szív- és érrendszeri rendellenességek	103
23. fejezet	Hypertonia időskorban <i>dr. Farsang Csaba</i>	104
	23.1. Hypertóniával kapcsolatos eltérések időskorban.	104
	23.2. Antihypertensív terápia időskorban	106
24. fejezet	Atherosclerosis <i>dr. Császár Albert</i>	111
25. fejezet	Koszorúér-betegségek <i>dr. Székács Béla – dr. Frigyük Anikó</i>	115

	25.1. A stabil, illetve instabil angina pectoris	115
	25.2. Prinzmetal angina	117
	25.3. Az akut coronaria szindróma	117
	25.4. A mellkasi fájdalom differenciáldiagnosztikája	118
26. fejezet	Szív balkamra-elégtelenség	119
	<i>dr. Székács Béla – dr. Frigyk Anikó</i>	
	26.1. A balszívfél-elégtelenség patofiziológiája időskorban	119
	26.2. A balszívfél-elégtelenség súlyosságának megítélése	120
	26.3. A balszívfél-elégtelenség típusai	120
	26.4. A balszívfél-elégtelenség diagnózisát igazoló leggyakrabban használt vizsgálóeljárások	121
	26.5. A balszívfél-elégtelenség terápiája	122
27. fejezet	Myocardialis infarctus időskorban	124
	<i>dr. Kékes Ede</i>	
	27.1. A fájdalom szindróma	124
	27.2. Az EKG-kép	124
	27.3. A szövődmények megjelenése	125
	27.4. A heveny myocardialis infarctusban alkalmazott kezelések	125
28. fejezet	Ritmuszavarok	129
	<i>dr. Merkely Béla – dr. Róka Attila</i>	
	28.1. Anamnézis és fizikális vizsgálat	129
	28.2. Műszeres diagnosztika	130
	28.3. Sinuscsomó-betegség	130
	28.4. Szerzett AV-blokk	131
	28.5. Pitvarfibrillatio	131
	28.6. Pitvari flutter	132
	28.7. Pitvari tachycardia	132
	28.8. Kamrai extrasystolia	132
	28.9. Kamrai tachyarrhythmiák: tachycardia, flutter és fibrillatio	133
	28.10. AV nodalis reentry tachycardia	133
29. fejezet	Pulmonalis embolisatio	135
	<i>dr. Székács Béla – dr. Pitlik Ervin</i>	
	29.1. A gázcsere és a hemodinamikai változások tüdőemboliában	138
	29.2. Panaszok és tünetek	138
	29.3. Diagnózis és differenciáldiagnózis	139
	29.4. Terápia	142
	29.5. Krónikus thromboemboliás pulmonalis hypertensio	146
	29.6. Prognózis	147
	29.7. Megelőzés	147
	29.8. Nem thromboticus pulmonalis emboliák	147
30. fejezet	Perifériás keringési zavarok	149
	<i>dr. Székács Béla – dr. Mátrai Máté</i>	
	30.1. Krónikus perifériás artériás betegség	150
	30.2. Akut végtag-erőérzűkület/elzáródás	153
	30.3. Időskori perifériás vénabetegségek	153
31. fejezet	Nyaki erek atherosclerosis	156
	<i>dr. Székács Béla – dr. Mátrai Máté</i>	
	31.1. Carotis interna szindróma (carotis arterial disease, CAD)	156
	31.2. Az arteria vertebralis stenosis	157
	31.3. „Subclavian steal” szindróma	157
	31.4. Arteria brachiocephalica (anonyma) stenosis	157

IV. SZEKCIÓ	Időskori neurológiai és pszichiátriai kórképek	159
32. fejezet	Agyi keringészavarok időskorban <i>dr. Nagy Zoltán</i>	160
	32.1. Az idegrendszer öregedése	160
	32.2. Az időskorban jelentkező cerebrovascularis megbetegedések	161
	32.3. A cerebrovascularis inzultusok késői következményei	162
	32.4. A fehérállomány-eltérések, leukoaraiosis	163
	32.5. „Post-stroke” állapotok pszichiátriai és pszichológiai vonatkozásai	164
	32.6. Prevenció, terápia	164
33. fejezet	Autonóm funkciózavarok <i>dr. Ferencz Csaba – dr. Székács Béla</i>	166
	33.1. Klinikai megjelenés tünetei	166
	33.2. A gyógykezelés alapelvei	168
	33.3. A súlyosabb autonóm idegrendszeri betegségek főbb csoportjai	169
34. fejezet	Fejfájás időskorban <i>dr. Kundra Olga</i>	172
	34.1. Elsődleges (önálló) fejfájások	172
	34.2. Másodlagos (tüneti) fejfájások leggyakoribb okai	173
	34.3. Arcfájdalmak	174
	34.4. Speciális, inkább időskorban jelentkező fejfájások	174
	34.5. Kivizsgálási stratégia időskori fejfájás esetén	174
	34.6. Elsődleges fejfájások terápia időskorban	175
	34.7. A tüneti fejfájások terápia	175
	34.8. Időskorban gyakran szedett, mellékhatásként fejfájást okozó gyógyszerek	176
35. fejezet	Az időskori neurotrauma <i>dr. Baraczka Krisztina</i>	177
	35.1. Kiváltó okok, komorbiditás és szövődmények	177
	35.2. Az agy- és a gerincvelő- sérülések patomechanizmusa	178
	35.3. Klinikai jellegzetességek	178
	35.4. Kivizsgálás	178
	35.5. Az ellátás sajátosságai	179
	35.7. A sérülések kimenete	179
	35.8. Neuropszichiátriai maradványtünetek	180
	35.9. Megelőzés	180
36. fejezet	A vestibularis rendszer más szervek degeneratív zavaraihoz is kapcsolódó károsodásai: időskori szédülés <i>dr. Szirmai Ágnes</i>	181
	36.1. Az egyensúly fenntartásának mechanizmusa	181
	36.2. Korral járó változások a szemmozgató rendszerben	182
	36.3. Korral járó testtartási és egyensúlyi változások	182
	36.4. Időskori szédülés okai	182
	36.5. Az időskori szédülés kezelésének alapelvei	182
	36.6. A időskori szédülés kezelése és gondozása	183
37. fejezet	Az időskori demenciák <i>dr. Tariska Péter</i>	186
	37.1. Általános tünettan, diagnosztika	186
	37.2. Kóroki diagnózis, demenciabetegségek és kezelésük	191

38. fejezet	Mozgászavarral járó neurodegeneratív kórképek	195
	<i>dr. Tariska Péter</i>	
	38.1. Hipokinetikus tünetcsoporttal járó szindrómák	195
	38.2. Hyperkinesisek dominálta kórképek	197
39. fejezet	Depresszív és mániás kórképek időskorban	199
	<i>dr. Rihmer Zoltán</i>	
	39.1. Depresszió	199
	39.2. Mániás tünetek	204
40. fejezet	Szorongás, paranoid psychosis	206
	<i>dr. Ágoston Gabriella – dr. Rihmer Zoltán</i>	
	40.1. Szorongás, szorongásos zavarok	206
	40.2. Psychosisok	208
41. fejezet	Időskori alkohol- és gyógyszerabúzus	210
	<i>dr. Tariska Péter</i>	
	41.1. Időskori alkoholizmus	210
	41.2. Egyéb pszichoaktív szer abúzus	211
42. fejezet	Delírium	214
	<i>dr. Tariska Péter</i>	
	42.1. Az időskori delírium	214
	42.2. A delírium differenciáldiagnózisa	216
V. SZEKCIÓ	A vese és az urogenitalis traktus betegségei	219
43. fejezet	A vese időskori rendellenességei, veseelégtelenség	220
	<i>dr. Kiss István</i>	
	43.1. A vese életkori morfológiai és funkcionális változása	220
	43.2. Időskori vesebetegségek.	222
	43.3. A vesefunkció „mérése”.	222
	43.4. Hypertonia, diabetes mellitus, atherosclerosis és veseelégtelenség	223
	43.5. Akut és krónikus veseelégtelenség, dialíziskezelés	224
44. fejezet	Időskori alsó húgyúti kórképek	226
	<i>dr. Hamvas Antal – dr. Romics Imre</i>	
	44.1. A benignus prostata-hyperplasia (<i>dr. Hamvas Antal</i>)	226
	44.2. Prostatarák (<i>dr. Romics Imre</i>)	229
	44.3. A hólyagrák (<i>dr. Romics Imre</i>)	233
	44.4. Idős nők hólyagpanaszai, vizeletincontinentia (<i>dr. Hamvas Antal</i>)	236
VI. SZEKCIÓ	Az idős beteg fogorvosi ellátása, szájsebészeti kihívások	243
45. fejezet	Sztomatológiai változások és a betegek fogorvosi ellátása időskorban	244
	<i>dr. Orosz Mihály – dr. Fejérdy Pál</i>	
	45.1. A szájüreg, az állcsontok, a fogágy és a fogak öregkorra jellemző elváltozásai	244
	45.2. Az idősök fogászati kezelése és a gyógyszerek rendelése sórán figyelembe veendő szempontok	247
46. fejezet	Szájsebészeti kihívások időskorú betegek kezelésében	249
	<i>dr. Szabó György – dr. Németh Zsolt</i>	
	46.1. Extraoralis régiók	250
	46.2. Intraoralis régiók	252

VII. SZEKCIÓ	Gyakoribb időskori gasztroenterológiai kórképek	255
47. fejezet	A nyelőcső és a gyomor betegségei az öregedés során <i>dr. Hersényi László</i>	256
	47.1. A nyelőcső betegségei	256
	47.2. A gyomor betegségei	261
48. fejezet	Vastagbél-kórfolyamatok előrehaladott életkorban <i>dr. Hersényi László</i>	266
	48.1. Vastagbél-diverticulosis	266
	48.2. Colorectalis carcinoma	268
	48.3. Ischaemiás colitis	270
	48.4. Alsó tápcsatornai vérzés	271
	48.5. Gyulladásos bélbetegség	271
	48.6. Infekciós eredetű colitis	272
	48.7. Székletincontinentia	272
49. fejezet	Idős betegek gastrointestinalis vérzéseinek ellátása <i>dr. Juhász Márk</i>	274
	49.1. Felső gastrointestinalis vérzés	274
	49.2. Alsó gastrointestinalis vérzés	276
50. fejezet	A hasnyálmirigy betegségei <i>dr. Micheller Pál</i>	278
	50.1. A pancreas élettanának változásai időskorban	278
	50.2. Akut pancreatitis	279
	50.3. Krónikus pancreatitis	280
	50.4. Pancreascarcinoma	281
51. fejezet	Máj- és epeúti betegségek időskorban <i>dr. Lengyel Gabriella – dr. Fehér János</i>	282
	51.1. Májbetegségek	282
	51.3. Epeúti megbetegedések	285
VIII. SZEKCIÓ	Nőgyógyászati kihívások a ciklus megszűnése után	287
52. fejezet	Perimenopausában és időskorban jellemző nőgyógyászati rendellenességek <i>dr. Magyar Zoltán – dr. Várbíró Szabolcs</i>	288
	52.1. A változó kor tünettana és kórtana	289
	52.2. Diagnosztika	289
	52.3. Terápia	290
IX. SZEKCIÓ	Mozgásszervi betegségek az időskorban	293
53. fejezet	Gyulladásos reumatológiai betegségek <i>dr. ifj. Gergely Péter – dr. Poór Gyula</i>	294
	53.1. Autoimmun mozgásszervi kórképek	295
	53.2. Szeronegatív spondarthritisek	299
	53.3. Polymyalgia rheumatica	300
	53.4. Infectiosus csont-ízületi kórképek	301
54. fejezet	Metabolikus csont- és ízületi kórképek <i>dr. Donáth Judit – dr. Kiss Csaba – dr. Poór Gyula</i>	303
	54.1. Metabolikus csontbetegségek	304
	54.2. Metabolikus ízületi betegségek	310

55. fejezet	Degeneratív ízületi és gerincbetegségek. Lágyrész-rheumatismus 314 <i>dr. Mikó Ibolya – dr. Poór Gyula</i>
	55.1. Arthrosis. 314
	55.2. A gerinc degeneratív elváltozásai. 319
	55.3. Lágyrész-rheumatismus. 321
56. fejezet	A csontok daganatos megbetegedései 324 <i>dr. Donáth Judit – dr. Poór Gyula</i>
X. SZEKCIÓ	Fontosabb endokrin és anyagcsere-problémák az öregedés során 327
57. fejezet	Hyperthyreosis és hypothyreosis öregkorban 328 <i>dr. Rácz Károly</i>
	57.1. Klinikai tünetek 329
	57.2. Diagnózis 329
	57.3. Kezelés 331
58. fejezet	Időskori kalciumanyagcsere-zavarok 333 <i>dr. Tóth Miklós</i>
	58.1. A kalciumháztartás változásai az időskorban 333
	58.2. Az időskori D-vitamin-hiány klinikai jellegzetességei 334
	58.3. Hypercalcaemiás állapotok 334
	58.4. Primer hyperparathyreosis (PHPT) 335
	58.5. Malignus betegségekhez társuló hypercalcaemiák. 336
	58.6. A hypercalcaemiás állapotok gyógyszeres kezelése 337
	58.7. Hypocalcaemia 337
59. fejezet	Az időskori hypophysis-hipofunkció és hypophysisdaganatok 339 <i>dr. Tóth Miklós</i>
	59.1. A hyperprolactinaemia differenciáldiagnosztikája. 339
	59.2. Hormonálisan inaktív hypophysisdaganatok 339
	59.3. A prolaktintermelő daganatok klinikai tüneteinek időskori sajátosságai 340
	59.4. Acromegalia 340
	59.5. Cushing-kór 340
	59.6. A hypophysis- hipofunkció diagnosztikája 340
	59.7. Az időskori hypophysis- daganatok kezelésének legfontosabb szempontjai. 341
60. fejezet	Az időskori mellékvese-betegségek klinikuma 343 <i>dr. Tóth Miklós</i>
	60.1. Mellékvesekéreg-elégtelenség. 343
	60.2. Mellékvesekéreg-daganatok és mellékvesekéreg-hiperfunkció . . 344
61. fejezet	A cukorbetegség kezelésének sajátos problémái időskorban 347 <i>dr. Vajó Zoltán</i>
	61.1. Farmakoterápia 348
	61.2. Inszulinterápia 351
XI. SZEKCIÓ	Hematológiai kórképek, az időskori onkológiai ellátás alapelvei 353
62. fejezet	Időskori vérképző rendszeri zavarok 354 <i>dr. Sréter Lidia – dr. Horváth-Karajz Károly</i>
	62.1. A vérképző rendszeri betegségek felsorolása. 354
	62.2. A vérképző rendszeri betegségekre jellemző panaszok, tünetek 355

14		62.3. Laboratóriumi vizsgálatok és differenciál-diagnosztikai lépések	355
14		62.4. Hematológiai betegségek kezelése	356
19	63. fejezet	Malignus hematológiai kihívások	358
21		<i>dr. Sréter Lidia – dr. Horváth-Karajz Károly</i>	
24		63.1. Időskorban előforduló malignus hematológiai betegségek	358
		63.2. malignus hematológiai betegségre utaló panaszok, tünetek	359
27		63.3. Laboratóriumi és képalkotó vizsgálatok	359
	64. fejezet	63.4. Malignus vérképző rendszeri betegsége kezelése	360
28		Az időskori onkológia alapelvei	362
		<i>dr. Sréter Lidia – dr. Horváth-Karajz Károly</i>	
29		64.1. Sajátosságok az időskorban – társbetegségek.	362
29		64.2. Életminőség	363
31		64.3. A kuratív kezelésen túl	363
33	XII. SZEKCIÓ	Légzőrendszeri betegségek	365
33	65. fejezet	Krónikus obstructív tüdőbetegség (COPD)	366
34		<i>dr. Pitlik Ervin – dr. Székács Béla</i>	
34		65.1. Gyakoriság.	367
35		65.2. Etiológia és patomechanizmus	367
36		65.3. Kórtörténet	367
37		65.4. Fizikális vizsgálat	368
37		65.5. Diagnózis	369
39		65.6. Terápia	373
39		65.7. A COPD heveny exacerbatiója	377
39		65.8. Műtéti beavatkozások COPD-ban és a műtétek kockázata	379
40	66. fejezet	65.9. Prognózis	380
40		Tüdőrák	381
40		<i>dr. Pitlik Ervin – dr. Székács Béla</i>	
40		66.1. Epidemiológiai, kóroki adatok, patológia	381
41		66.2. A tüdőrák tünetei és jelei	385
41		66.3. Diagnózis és stádiummegállapítás	388
41		66.4. Terápia	391
43		66.5. Prognózis	394
43	XIII. SZEKCIÓ	Gyakoribb időskori fertőzések	397
44	67. fejezet	Időskorban előforduló infekciók	398
47		<i>dr. Budai József</i>	
48		67.1. Az idegrendszer gyulladáisos betegségei	399
48		67.2. Légúti fertőzések	399
49		67.3. A bőr fertőzései	399
49		67.4. Gyomor-bélrendszer fertőzései	400
49		67.5. Húgyúti fertőzések	400
49	68. fejezet	Pulmonalis infekciók	401
49		<i>dr. Pitlik Ervin – dr. Székács Béla</i>	
49		68.1. Pneumonia	401
49		68.2. Tuberculosis	413
49		68.3. Légúti vírusfertőzések – influenza	416

69. fejezet	Urinalis infekciók	421
	<i>dr. Ferenczy Gábor – dr. Székács Béla</i>	
	69.1. Prevalencia és incidencia	421
	69.2. Tünetmentes bacteriuria	422
	69.3. Húgyúti fertőzések nőkben	422
	69.4. Húgyúti fertőzések férfiakban	423
	69.5. Hólyagkatéter okozta infekciók	424
XIV. SZEKCIÓ	Bőrgyógyászati kórképek	425
70. fejezet	A bőr időskori változásai és következményei	426
	<i>dr. Horváth Attila – dr. Bíró Judit</i>	
	70.1. Az idősebb bőr ápolása	427
71. fejezet	Az időskorban gyakoribb bőrbetegségek ellátása	428
	<i>dr. Horváth Attila – dr. Bíró Judit</i>	
	71.1. Praecancerosisek	428
	71.2. A hám malignus daganatai	429
	71.3. A bőr benignus daganatai	429
	71.4. Elastosisok	429
	71.5. Fertőző ágensek okozta bőrbetegségek	430
	71.6. Egyéb bőrgyógyászati betegségek	431
XV. SZEKCIÓ	Szemészeti problémák	433
72. fejezet	Időskorban gyakori progresszív szemészeti kórképek	434
	<i>dr. Németh János</i>	
	72.2. Az élelátás helyének időskori elfajulása (degeneratio maculae luteae senilis)	435
	72.3. A cukorbetegség szemészeti szövődményei – retinopathia diabetica	435
	72.4. A szemlencse időskori elváltozása és a szürkehályog	436
	72.5. Zöldhályog (glaucoma)	437
XVI. SZEKCIÓ	Idős betegek traumatológiai ellátása, sajátosságok a sebészeti perioperatív teendőkben	439
73. fejezet	Idős sérültek traumatológiai ellátása	440
	<i>dr. Sárváry András</i>	
	73.1. Típusos időskori sérülések	440
	73.2. Időskorú sérültek kezelésének szempontjai	443
	73.3. Rehabilitáció	443
74. fejezet	Idős betegek perioperatív ellátása	445
	<i>dr. Darvas Katalin – dr. Borsodi Marianna</i>	
	74.1. Életkor és műtét	445
	74.2. Perioperatív szövődmények időskorban	446
	74.3. A műtėti érzéstelenítést befolyásoló strukturális és funkcionális változások időskorban	446
	74.4. Idős betegek műtėti előkészítése	448
	74.5. Műtėti érzéstelenítés	448
	74.6. Regionális érzéstelenítés	449
	74.7. Érzéstelenítés laparoscopus műtétek során	449

	74.8. Intraoperatív szövődmények	449
	74.9. Posztoperatív szövődmények	450
	74.10. Érzéstelenítés egy napos sebészeti beavatkozások során	450
XVII. SZEKCIÓ	Geriátriai kórképek problémaorientált megközelítése	453
75. fejezet	A 12 leggyakoribb idős- és agykori panasz/tünetcsoport orvosi értékelése és kezelése	454
	<i>dr. Székács Béla – dr. Ferenczy Gábor</i>	
	75.1. Szédülés, elesés	454
	75.2. Krónikus fájdalom	457
	75.3. Mozgászavar, mozgáskorlátozottság	459
	75.4. Légszomj, fulladás	460
	75.5. Székszorulás és széklet- visszatartási elégtelenség.	462
	75.6. Vizelet-visszatartási elégtelenség, vizeelési nehézség.	466
	75.7. Alvási zavar, insomnia	469
	75.8. Depresszió.	470
	75.9. Szellemi leépülés, elbutulás	472
	75.10. Hallásromlás, fülzúgás	474
	75.11. Nagyfokú látásromlás	476
	75.12. Jelentősebb testsúlycsökkenés	477
FÜGGELÉK		479
	Idős betegek mozgás- és önellátási képességének és készségének standardizált értékelése I.	480
	Idős betegek mozgás- és önellátási képességének és készségének standardizált értékelése II.	481
	Mentális státus vizsgálat	483
	Geriátriai depresszió skála (GDS)	484
TÁRGYMUTATÓ		485